

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/27, p. 281-294

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12744>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Prof. Dr. Sami KILIÇ –
Doç. Dr. İbrahim KAPLAN

This article was checked by iThenticate.

EVRENSEL DİN BAĞLAMINDA TEBLİĞ VE MİSYONERLİK KAVRAMLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

Abdulkadir KIYAK**

ÖZET

Hıristiyanlık ve İslam temel öğretilerini öteki toplumlara ve dinlere ulaştırmayı ilahi bir görev olarak kabul ederler. Bu görevi yerine getirirken her iki dinin uyguladıkları yöntem açısından iki kavram ön plana çıkmaktadır. Bunlar *misyonerlik ve tebliğ* kavramlarıdır.

“Tebliğ”, İslam inanç esaslarının insanlara ulaştırılmasını ve onların aydınlatılmasını hedefler. Tebliğ faaliyetinde baskı ve hileli metotlarla insanları Müslümanlaştırma gayesi güdülmeyip samimiyet ve doğruluk ilkesi esas alınmaktadır. Duyurulan ilahi mesaja inanıp inanmama insanların kişisel tercihine ve vicdanlarına bırakılmıştır. Bu anlamda tebliğ kavramı, tam anlamıyla ve orijinal haliyle bir Peygamber olarak Hz. İsa'nın misyonu ile örtüşmektedir. Ancak mevcut Hıristiyanlığın kurucusu olarak kabul edilen Pavlus'tan itibaren misyon kavramı anlam kaymasına uğramıştır. Bu dönemden itibaren misyon kavramı, pragmatizm ve makyavelizm (amaca giden her yol mubah anlayışı) ile illetli olması nedeniyle İslam'ın tebliğ kavramından farklıdır. Dolayısıyla Hıristiyan misyonerliğinin kurucusu kabul edilen Pavlus'tan itibaren misyonerlik kavramı, belli bir plan ve program bağlamında insanların Hıristiyanlaştırılması anlamında kullanılmış ve Hıristiyan teolojisinin bir parçası olmuştur.

Çalışmada öncelikle misyonerlik kavramının tarihi gelişimi üzerinde durulacaktır. Bu kavramın ilk dönemlerdeki anlaşılma biçimi ile daha sonraki dönemlerdeki anlaşılma biçimleri ortaya konulacak ve bu kavramla paralel anlama sahip alternatif kavramlar hakkında kısaca bilgi verilecektir. Bu bağlamda misyoner karakterli Hıristiyan teolojisine işaret edildikten sonra İslam'ın tebliğ anlayışı da çalışmamızda arz edilecektir. Ayrıca çalışmamızda, Hıristiyanlıktaki misyonerlik anlayışı ile İslamiyet'teki tebliğ anlayışı arasında bir karşılaştırma yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Misyon, Misyonerlik, Tebliğ, Hıristiyanlık, İslam

* 28 Nisan-1 Mayıs 2016 tarihinde Milano/ İtalya'da düzenlenen *Uluslararası Sosyal ve Liberal Bilimlerde Yeni Yönelimler Sempozyumu*'nda sunulmuş olan “Misyoner Karakterli Dinler Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme” isimli tebliğin gözden geçirilmiş halidir.

** Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi ABD, mail: abdulkadir.kiyak@inonu.edu.tr

AN EVALUATION ON DAWAH AND MISSIONARY CONCEPTS IN THE CONTEXT OF UNIVERSAL RELIGION

ABSTRACT

Christianity and Islam accept to inform the divine teachings to other societies and religions as a divine mission. Applied by both religions, two methods come to forefront while performing this task. These are the concepts of missionary and dawah.

“Dawah” aims to bring Islamic belief principles to humans and to enlighten them. In dawah activities, the methodology is not making humans become Muslims by deceiving and by forcing, but the main principle is sincerity and honesty. The choice of believing or not to the divine message is the personal preference of people and their conscious. In this regard, the concept of dawah corresponds to the mission of Jesus Christ as a prophet with the full meaning of the word and in its original context. However, the concept of mission has been changed in terms of meaning since Paul accepted as the founder of the existing Christianity. As of this period, the mission concept is different from the dawah concept in Islam because the term mission has a pragmatist and machiavelist meaning (any way leading to the target is allowable). For this reason, since the period of Paul who is considered as the founder of Christian Missionary, the concept mission has been used to Christianize people in the context of a certain plan and program and has been a part of Christian theology.

In the study, the historical development of missionary will be addressed. The former understanding of this concept and the understanding way of this in further periods will be revealed and information will be provided on alternative concepts that have parallel meanings with this concept. In this context, after the Christian theology that has a missionary characteristic is dealt with, the dawah concept in Islam will be investigated. In addition, a comparison will be made between the dawah concept in Islam and the missionary concept in Christianity.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Missionary is the activity to convey the religious thoughts and theological doctrines to Christian and non-Christian societies. In this sense, the understanding of missionary in Christianity claims that salvation is only limited to itself. A part of Christian theology, Missionary has been applied in two different ways. The first of these covers Jesus period before Crucifixion missionary activity in this period paralleled to the notion of dawah in understanding "teaching, reporting, announcing" We also see this meaning of the missionary activity in Christianity in the passages in the Synoptic Bibles. As a matter of fact, we can see the most obvious example of this parallelism in the statement in the Gospel of Matthew: *“Do not go into the way of the Gentiles, and do not enter a city of the Samaritans. But go rather to the lost sheep of the house of Israel. And*

Turkish Studies

as you go, preach, saying "The kingdom of heaven is at hand" (Matta, 10: 5-7). The second one covers the period after the crucifixion period and it can be seen that the concept of mission was used in the sense of "a universal mission". As of this period, the mission concept is different from the dawah concept in Islam because the term mission has a pragmatist and machiavelist meaning (any way leading to the target is allowable). As a matter of fact, in the Matta Bible, this subject is mentioned as: "*Go therefore and make disciples of all the nations, baptizing them in the name of the Father and of the Son and of the Holy Sprit, teaching them to observe all things that I have commanded you*" (Matta, 28: 19-20). According to the missionaries, Jesus conversation with his students before he ascended to the sky contains seven orders for Christians. These orders are "take, go, testify, declare, get follower, baptize and educate them". This shows that the goal of missionary activity is to baptize people, that is, to Christianize them rather than conveying the message. In this sense missionary has become a part of Christian theology.

Islam used dawah method to convey its teachings to people. That is, Islam has explained and announced its teachings in a sincere and perspicuous way. The notion of Islamic dawah aims to convey the truth to the people by removing obstacles. Thereby, the notion of dawah has the goal of announcing and informing the truth and avoids from negative meaning images such as forcing, abusing weaknesses, and suppression. The notion of dawah does not aim to Islamize different believers by forcing and oppression. It let people to accept or reject these teachings to their free will. The Qur'an emphasizes this issue in the following way: "*Now give advice! You are only a counselor. You are not a tyrant on them.*" (Ġâşıye, 88: 21-22) As seen, in concept of the dawah, there can not be pressure and force, and this issue must be in one's own will. Moreover, the prophets' mission of dawah was later undertaken by the ummah with the same sensitivity.

In the post-Paul period, it is obvious that the understanding of missionary in Christianity is completely different from dawah of Islam. In Christianity, It is understood that in some of the texts attributed to Paul or in Paul's teachings, the basic moral principles are not taken into consideration, such as consistency and non-contradiction. Indeed, as indicated above, Paul adopted and theologized the method of "being everything with everyone" in order to attract people to his own side. However, the fundamental principles of religions based on divine source are righteousness, honesty and morality. In this regard, Islam accepts faith-action relation as a basic principle especially in social relations. In fact, it is based on the principle of "*festekim kemâ umirte*" (Hûd, 11: 112) "*remain on a right course as you have been commanded*" (Hûd, 11: 112). So, it is obviously seen that missionary in Christianity and dawah in Islam are completely different from each other.

So Islamic world have great responsibilities to take measures to prevent the destructive activities of the Christian missionary. First of all, necessary information should be given to people about missionary activities at religion and education institutions. Especially to prevent cultural corruption, our children and young people should be informed about the method of inculturation used by missionary. In addition, by

explaining them the importance of our religious, national and cultural values, a national consciousness must be constructed.

Keywords: Mission, Missionary, Dawah, Christianity, Islam

GİRİŞ

Hıristiyanlık ve İslam, temel öğretilerini öteki toplumlara ve dinlere ulaştırmayı ilahi bir görev olarak kabul ederler. Bu görevi yerine getirirken her iki dinin uyguladıkları yöntem açısından iki kavram ön plana çıkmaktadır. Bunlar *misyonerlik* ve *tebliğ* kavramlarıdır.

Tarihî süreç içerisinde misyonerlik kavramı, kendisine farklı anlam, yöntem ve görevlerin yüklendiği bir kavram olmuştur. Genel anlamıyla misyonerlik, bir Hıristiyanın sahip olduğu dinî düşünce ve teolojik doktrinleri Hıristiyan olmayan toplumlara ulaştırma faaliyetidir. Bu anlamıyla Hıristiyan misyonerlik anlayışı, kurtuluşun yalnızca kendisiyle sınırlı olduğunu iddia eder. Hıristiyanlıkta misyonerlik faaliyetinin iki farklı uygulama alanından bahsedilmektedir. Bu uygulama alanlarından birincisi diğer din mensuplarını kendi inanç ve akidelerine davet etmek anlamını taşıırken, ikincisi ise sistematik olarak belirli bir plan ve program dâhilinde Hıristiyan olmayan toplumlara her türlü yöntemi kullanarak kazanmayı ifade eder. Misyonerlik kavramı, ikinci anlamıyla özellikle Hıristiyanlık teolojisinin yayılmacılığını ifade etmektedir.

İslam'ın kendi öğretilerini ve mesajlarını öteki toplum ve dinlere duyurma görevi ise tebliğ olarak isimlendirilmektedir. Duyurulan bu ilahi mesaja inanıp inanmama insanların kişisel tercihine ve vicdanlarına bırakılmış olup asla baskı ve hile içermez. Görüldüğü üzere İslam'ın iman etme hususundaki bu özgürlükçü ve evrensel yaklaşımı ile belli bir plan ve program dâhilinde diğer din mensuplarını kendi inancına kazandırmayı amaçlayan misyonerlik faaliyeti birbirinden farklı metotlar olarak görülmektedir.

Çalışmamızda Hıristiyanlık yayılmacılığının bir parçası olan misyonerlik faaliyetiyle, İslam tebliğ faaliyetinin uygulanış şekilleri, temel amaç ve nitelikleri, benzerlik ve farklılıklarına temas edilecektir. Aynı zamanda çalışmamızda misyonerlik uygulamalarının teolojik ve tecrübi dayanakları incelenip, günümüzdeki misyonerlik faaliyetinin, İsa'nın ve ilk dönem Hıristiyanların dine davet anlayışıyla örtüşüp örtüşmediği açıklanacaktır.

A- MİSYONERLİKLE İLİŞKİLİ KAVRAMLAR

Hıristiyanlıkta Kilise'nin temel misyonu, Hıristiyanlık öğretilerini insanlara ulaştırmak, açıklamak, günlük hayatta uygulayarak insanları Kilise'ye yöneltmektir. Hıristiyan inancına göre, İsa, bu misyonu Baba'dan almış, bizzat kendisi tatbik etmiş ve Kilise'ye tevdi etmiştir. Dolayısıyla bu görev, İsa'nın metotlarına göre gerçekleştirilmelidir. Yeni Ahit'te temellerini bulan bu görevi Kilise, çeşitli şekillerde uygulamıştır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Güngör, 2002: 145). Bu bağlamda misyoner ve misyonerlikle ilişkili kavramlar şunlardır:

1- MİSYONER VE MİSYONERLİK

Misyon kelimesi Latince "mittere" kökünden "göndermek" anlamındaki "missio" kelimesinden türetilmiştir (Flinn, 2007: 455; Harman, 2004: 25). Terim olarak misyon, "imanın propagandasını yapmakla görevli kuruluş, misyonerlerin barındığı kurum, kendilerinin bu görevi yapmakla görevlendirildiğine inanan grup" gibi anlamları ifade eder. (Küçük, 2005: 20). Hıristiyan teolojisinde misyon, Kilise'nin Tanrı'nın krallığını yeryüzüne yaymak için yaptığı çalışmalardır (Flinn, 2007: 455). Esasen Hıristiyanlık dünyasınca misyonun temel amacı, Kilise'nin henüz teşekkül etmediği yerlere Kilise'yi kurmak, insanları Kilise'ye yönlendirmektir. Misyon, mevcut

şartları oluşturabilmek adına, pek çok kurumsal ve planlı çalışma yapılmasını öngörmektedir (Güngör, 2002: 145).

Misyon kavramından türetilmiş olan “misyoner” ise, “*evrensel bir vizyonu ele geçiren ya da o vizyon tarafından ele geçirilen, bir vizyonu gerçekleştirmeyi görev ya da sorumluluk olarak benimseyen ve bu vizyonun faydalarını bütün insanlığa yaymaya çalışan kişi*” anlamına gelmektedir. Bu kişilerin oluşturduğu faaliyete ise “misyonerlik” adı verilmektedir (Stackhouse, IX, 2005: 6069).

2- İNKÜLTÜRASYON

İnkültürasyon kavramı, kültür (culture), dikme, yetiştirme (cultivate), tapınma, merak, moda (cult) kelimeleriyle yakından ilişkili olup, karmaşık ve anlaşılması zor bir kavramdır. (Aktaran Güngör, 2002: 273). İnkültürasyon terim anlamı olarak “*farklı dinî ve kültürel yapıya sahip topluluklara Hıristiyan mesajını götürürken, o toplumların aşına oldukları dinsel ve kültürel yapıya uygun tarzda Hıristiyan mesajının yorumlanması, biçimlenmesi ve o toplumlara bu şekilde sunulmasını*” ifade eder. İnkültürasyon kavramı ilk defa 1962 yılında J. Mason tarafından kullanılmıştır. İnkültürasyon iki taraflı bir sürece sahiptir. Birincisi, Hıristiyan mesajının asimilasyonudur. Yani Hıristiyanlığın götürüldüğü toplumların kültürüne uygun tarzda sokulmasıdır. İkincisi ise diğer dinlerin ve kültürlerin doktrin ve pratiklerinin Hıristiyanlığa uydurulması sürecidir (Aleaz, 2011: 229, 233). Katolik misyoner çevrelerinin kullandığı inkültürasyon kavramını Protestanlıkta “contextualization” (şartlara uydurma) kavramı karşılar (Küçük vd., 2017: 486). Bu anlamda Pavlus’un Hıristiyanlığı, Yahudi toplumu dışındaki toplum ve dinlerde yaymak istemesiyle başlayan süreç, inkültürasyonun ilk örneği sayılabilir (Naklen Hillman, 1989: 51; Güngör, 2002: 277).

II. Vatikan Konsili kararlarında inkültürasyon maddesine rastlanmasa da konsil kararlarının içeriğinde açıkça görülmektedir. Katolik Kilisesi’nin II. Vatikan Konsili’ni toplamaya sevk eden nedenlerin başında XIX. yüzyılın sonlarında içine girdiği misyon krizi etkili olmuştur. Bu misyon krizinin en önemli sebeplerinden biri, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Üçüncü Dünya Ülkeleri’nin ortaya koydukları bağımsızlık hareketleridir. Bu bölgelerde daha önce siyasi otoriteyle yürütülen misyon anlayışının artık geçerli olmayacağı görülmüştür. Bu tepkinin temelinde, Avrupa kültürüyle yoğrulmuş bir Hıristiyanlığın dayatılması yatmaktadır. Bu durum Katolik Kilisesi’ni yeni arayışlara sokmuştur. Kilise, bu ülke toplumlarının kendi kültürlerini yaşamak istediklerini fark etmiştir. Bunun neticesinde kültürün önemini yeniden fark eden Kilise, misyon anlayışını, kültürel etkileşim üzerine bina etmiştir. (Aktaran Güngör, 2002: 271 vd.). Bu da inkültürasyon düşüncesinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Hıristiyanlık tarihinde inkültürasyon kavramı öncesinde Kilise ile kültür arasındaki ilişkiyi anlatan farklı kavramlar dikkat çekmektedir. Hıristiyan mesajının farklı kültürlerle karşılaşmasını ifade etmek için “adaptasyon”, “accommodation” (yerleştirme, uzlaştıma, intibak) ve “indigenization” (yerleştirme) kelimeleri kullanılmıştır. Bunlardan en çok kullanılan “adaptasyon” kelimesidir. II. Vatikan Konsili’nde “adaptasyon” ve “accommodation” (yerleştirme, uzlaştıma, intibak) kavramları kullanılmıştır. Fakat bu kavramlar Hıristiyan inancıyla farklı kültürlerin karşılaşmasına dışarıdan bakan ifadelerdir. “İndigenious” (yerleştirme) kelimesinin eksik tarafı, geçmişle bağlantılı kalması ve kültürün dinamik değişimini açıklayamamasıdır. “Contextualization” (şartlara uydurma) kavramı ise daha çok Protestanlar arasında kullanılır (Aleaz, 2011: 233; Güngör, 2002: 276).

3- EVANGELİZM

“Evangelical” kelimesi, Yunanca “evangelion” kelimesinden gelmektedir. Yeni Ahit’te bu kelime “iyi haberler/müjde” için kullanılmaktadır. Yunanca kökü “evangelize” fiilinden gelmektedir.

İsim halleri ise “evangelist/evangelicalizm”dir. Sıfat hali ise ”evangelical”dir (Baer, 1998: 175). Evanjelizm tabirinin fiil hali olan “euangelizo” Yeni Ahit’te 33 yerde kullanılmakta ve genel olarak İncil’i vazetmek/sunmak şeklinde tercüme edilmektedir (Aydın, 2005: 49). Evanjelizm kavramı genellikle aşağıdaki maddeleri vurgulayan Protestan hareketine atfedilir:

- a- Tek doğru ve güvenilir olan İncil’dir.
- b- Sonsuz kurtuluş, rejenerasyonla (yeniden doğmak) mümkündür. Bu da İsa’ya ve onun yaptıklarına olan inancı içerir.
- c- Ruhsal dönüşüm İncil okumak ve dua (ibadet) gibi kişisel kendini adama ve ahlaki doğrulukla mümkündür.
- d- Evanjelizm ve misyonlara olan tutkuyu ifade eder (Marsden, Svelmoe, 2005: V, 2887).

Kısaltması Evanjelizm, İsa’nın ve İncil’in mesajının bütün insanlara ulaştırılması, öğretilmesi ve vaftiz vasıtasıyla Hıristiyanlığa döndürülmesini ifade eder (Güngör, 2002:165). Evanjelizm’in faaliyet alanı Hıristiyan olmayanlarla sınırlı olmayıp, dine duyarsızlaşmış Hıristiyanları da faaliyet alanına katar. Onları da güçlü bir imana kavuşturmaya çalışır. Nitekim evanjelikler ile misyonerlerin ayrıldıkları temel nokta da burasıdır (Turan, 2006: 39; Günay, 2004: 149). Bununla beraber evanjelizm kavramını misyondan daha dar bir şekilde tanımlama eğilimi vardır. Roma Katolikleri ve Protestanlar Kilise’nin faaliyetleri için daha çok misyon kelimesini kullanmaya eğilimlidirler. Evanjelikler ise misyon kavramından uzak durup sadece evanjelizm tabirini kullanmaktadırlar (Turan, 2006: 39).

Evanjelik kavramı, günümüzde sahip olduğu Kutsal Kitap, İsa-Mesih, kurtuluş ve misyon anlayışları dolayısıyla kendilerini evanjelik addeden pek çok Hıristiyan grubun ortak adı olarak kullanılmaktadır. Pentakostallar, Metodistler, Baptistler, Presbiteryenlar, Pietistler, Luteranlar bu grupların başlıcalarıdır (Aydın, 2005: 50).

4- APOSTLE (ELÇİ)

Yunanca “apostello” kelimesinden gelen “apostle” kelimesi, İsa tarafından seçilen ve gönderilen elçi manasına gelir. Genel manasıyla misyonerlik için görevlendirilen ve gönderilen kişi demektir. Hıristiyan inancına göre, ilk misyonerler İsa’nın havarileri (disciples) olup, bunlar İsa tarafından seçilmiş, eğitim verilmiş ve Tanrı’nın krallığını açıklamaları ve hastalıkları tedavi etmeleri için gönderilmişlerdir. Appostle kavramı, Judas hariç İsa’nın on iki havarisi için kullanılmıştır. Daha sonra bu kavram, özellikle İsa’nın görevlendirdiği kişiler için kullanılmıştır. Bu misyonerlerin listesi Yeni Ahit’te I. Korintliler ve Efesliler bölümünde mevcuttur (Tischler, 2006: I, 34).

5- KERYGYMA

Yunanca bir terim olan kerygma, ilan etmek (proclamation) anlamına gelir. Kerygma, müjdenin (İncil) içeriğine vurgu yapar, vaazları ve öğütleri içerir. Kelimenin fiil biçimi “*kēryssō*”, öğüt vermek ve ilan etmek anlamına gelir. Yani kerygma, İsa’nın mesajının, Tanrı’nın Krallığı’ndan geldiğini ifade etmek için kullanılır. Yeni Ahit’te bu kavram, erken dönem Hıristiyan mesajının içeriğini tanımlar. Bu da İsa’nın hayatını ve faaliyetlerini içerir. Özellikle de İsa’nın karşılaştığı problemleri, çektiği acı ve sıkıntıları, ölümü ve yeniden dirilişini kapsar. Buna ek olarak kerygma, İsrailoğulları tarihiyle İsa’nın yaşamı ve ölümündeki olaylar ile ilişkilendirilir. Bunları Tanrı’nın kurtarıcılık aktivitesinin zirvesi olarak görür (Ferguson, 2001: 653; Küçük, 2005: 21). Kısaca kerigmanın konusu, Müjde’yi yani Mesih’in öldükten sonra dirilmesiyle gerçekleştirilmiş kurtuluş olayını, Paskalya’nın mesajı olduğunu ortaya çıkarmaktır (Küçük, 2005: 21).

Misyonerlikle yakından ilişkili olarak yukarıda bahsettiğimiz kavramlar dışında “Biblicism”, “Adaptasyon”, “Aktivizm” ve “Reflexivity” gibi kavramlar da bulunmaktadır. *Biblicism*, Ruhani hakikatin, İncil’de olduğuna dair inancı ifade eder (Bebbington, 1989: 12; Polat, 2008: 52). *Adaptasyon*, Kilise tarafından açıklanan İncil’le neyin tutarlı olup olmadığını belirleme çalışmasıdır. Aynı zamanda adaptasyon, dünyanın vücut bulması, Tanrı’nın insanlıkla uyumunun boyutunu araştırdığı için misyonerlik aktivitelerinde önemli bir kavram olarak dikkat çeker (H, 2014: 2). *Aktivizm*, kendileri de Hıristiyanlığa döndükten sonra ateşli bir şekilde başkalarının da Hıristiyanlığa dönmesi için mücadele eden kişileri ifade eder. Bu akım Jonathan Edwards’la başlamıştır. Bazıları bu amaç uğrunda ölmeyi bile göze almıştır. Bu anlayış özellikle de XIX ve XX. yüzyıllarda büyük bir insan kitlesinin Hıristiyanlığı kabul etmesinde etkili olmuştur (Bebbington, 1989: 10; Polat, 2008: 52; Güngör, 2005: 107 vd.). *Reflexivity*, insanların eski inançları ile yeni inançları arasında muhasebe yapması olayını ifade eder. Şayet bu muhasebede yeni inançlar daha mantıklı bulunursa misyonerlik hareketi de aktif bir hal almaktadır (Duncan, 2014: 9). Bu kavramlarla beraber “christianization” ve “conversion” (iç misyon) diğer insanları Hıristiyanlaştırma ya da Hıristiyan inancına ihtida ettirme, “witness” (şahitlik), “proclamation” (mesajın ilanı), “martyria” (şehadet) gibi kavramlar da misyonerlikle ilişkili olarak kullanılmaktadır (Gündüz, 2014: 15).

A- YAYILMACI BİR DİN OLARAK HİRİSTİYANLIĞIN MİSYONERLİK ANLAYIŞI

Evrensel dinlerin yayılma stratejilerinden misyonerlik anlayışı, dinlerin, mevcut şartlara uygun olarak belli bir plan ve program dâhilinde diğer din mensuplarını kendi inancına kazandırmayı hedefleyen bir metot olup Hıristiyan teolojisinin yayılmacılığını ifade eder.

Hıristiyanlıkta ilk misyonerler İsa’nın havarileriydi. Hıristiyan inancına göre bu kişiler, İsa tarafından seçilmiş, eğitim verilmiş, (Tanrı’nın) krallığını açıklamaları ve hastalıkları tedavi etmeleri için gönderilmişlerdir. (Tischler 2006: I, 34) Hıristiyan teolojisinin bir parçası olan misyonerlik, iki farklı anlamda uygulanmıştır. Bunlardan birincisi çarmıh hadisesi öncesi İsa dönemini kapsar ki misyonerlik bu dönemde “*öğretme, bildirme, duyurma*” manasında tebliğ anlayışıyla paralel bir faaliyet göstermiştir. Hıristiyanlıktaki misyoner faaliyetinin bu anlamını Sinoptik İncillerde yer alan pasajlarda da görmekteyiz. Nitekim bu paralelliğin en güzel örneğini Matta İncili’nde “*Milletler yoluna/diğer milletlere gitmeyin. Samiriyelerin şehirlerinin hiçbirine gitmeyin, sadece İsrail evinin kaybolmuş koyunlarına gidin. Gittiğiniz yerlerde, göklerin Melekûtunun yakın olduğunu vaz edin.*” (Matta, 10: 5-7) şeklinde yer alan ifadede görürüz. . (Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mac Donald, 2000: I, 75; Kılıç ve Altuncu, 2017: 162) İkincisi ise Çarmıh hadisesi sonrası dönemi kapsayıp bu dönemde misyon kavramının “evrensel bir misyon” anlamında kullanıldığını görülür. Bunda Kitab-ı Mukaddes’te bulunan pasajların misyoner çevreler tarafından farklı yorumlama gayretleri de etkili olmuştur. Bu hususta misyonerliğin en önemli dayanaklarından biri olan Matta İncili’nde yer alan “*Gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin. Onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’un adıyla vaftiz edin. Size buyurduğum her şeyi onlara öğretin.*” (Matta, 28: 19-20) pasaj gösterilir. Bu sözlerin, Havariler tarafından tebliğ olarak anlaşıldığı ve bu yönde faaliyet gösterdikleri ifade edilir. Fakat misyonerler Hz. İsa’nın bu kapsamdaki öğretilerinin yorumunu “Tanrı Devleti” kurma amacı olarak açıklamaya çalışmışlar ve Yahudilerden sonra ikinci bir Arz-ı Mev’ud idealinin doğmasına yol açmışlardır. Havarilerin rolünü de ilk misyonerler olarak ifade etmişlerdir. (Küçük, 2017: 475) Zira misyonerlere göre İsa’nın göğe yükselmeden önce talebelerine yaptığı bu konuşma Hıristiyanlara yönelik “al, git, tanıklık yap, ilan et, talebeler edin, onları vaftiz et ve eğit” şeklinde yedi emri barındırmaktadır. Bu da göstermektedir ki misyonerlikte hedef, mesajın insanlara ulaştırılmasından çok insanların vaftiz edilmesi yani Hıristiyanlaştırılmasıdır (Gündüz, 2004: 351, 356; Gündüz, 2014: 20).

Günümüzdeki Hıristiyanlık misyonerliği, sahip olduğu kimlik yapısını Pavlus'un öğretileri/fikirleri çerçevesinde kazanmıştır. İsa'yı canlı olarak görmeyen ve onu takip etmeyen Pavlus, Şam yolu deneyiminde İsa tarafından direkt olarak kendisine mesajının dünyaya iletilmesi direktifinin verildiğini söylemiştir. Pavlus için misyonerin rolü Eski Ahit'teki Peygamberlerin ki gibidir. Yani onlar, Tanrı'nın uşaklarıdır ve onun mesajını insanlara ulaştırırlar (Tischler 2006: I, 34). Zira o, insanları Hıristiyanlaştırmak gayesiyle "sevgi"yi yöntem olarak benimsemiş ve taraftarlarına da bunu tavsiye etmiştir (I. Korintoslulara Mektubu, 13:1-13).

Esasen Hıristiyanlık tarihinde sistematik olarak misyonerlik faaliyeti Pavlus'la başlamıştır. Bu hususta Pavlus sahip olduğu rolünü "*Ama beni daha annemin rahmindeyken seçip lütfuyla çağıran Tanrı, uluslara müjdelemem için Oğlu'nu bana göstermeye razı olunca...*" (Galatyalılar, 1: 15-16) şeklinde ifade etmiştir. Pavlus, Helenistik İsa cemaati tarafından kurgulanan ve kendisi tarafından geliştirilen "*İlahi Oğul Rab İsa Mesih*" inancını temel alan öğretileri yaymak amacıyla Anadolu, Yunanistan ve Makedonya'ya yönelik üç önemli misyon seyahati düzenlenmiştir. Kendisini "*Gentilelilere elçi*" (Romalılar, 11: 13; Galatyalılar, 1: 15-16) olarak kabul eden Pavlus'un bu seyahatleri ve bu seyahatlerini konu alan mektuplarını ve öğretilerini yaymada uyguladığı metodolojiye ait bilgiler Yeni Ahit metinlerinde geniş yer tutar. Bu metinler, onları yaşamlarına temel alan Hıristiyan çevreler, özellikle de Protestanlar ve Protestanların uzantısı olarak faaliyet gösteren Evanjelik cemaatler için bağlayıcı bir özellik taşımaktadır. Pavlus'un Korintlilere birinci mektubundaki "*Ben özgürüm, kimsenin kölesi değilim. Ama daha çok kişi kazanayım diye herkesin kölesi oldum. Yahudiler'i kazanmak için Yahudiler'e Yahudi gibi davrandım. Kendim Kutsal Yasa'nın denetimi altında olmadığım halde, Yasa altında olanları kazanmak için onlara Yasa altındaymışım gibi davrandım. Gücsüzleri kazanmak için onlarla gücsüz oldum. Ne yapıp edip bazılarını kurtarmak için herkesle her şey oldum*" (I. Korintliler, 9:19-22) ifadeleri misyonerlerin Hıristiyan öğretilerini yayarken uyguladığı metodu da açık bir şekilde göstermektedir (Gündüz, 2014: 24; Scobie, 2014: 57). Dolayısıyla mektuplarında keşfedilen teolojisi vasıtasıyla Pavlus, Hıristiyanlığın sonraki yayılışı için hem pratik hem de teorik temelleri atmıştır (Scobie, 2014: 57).

Hıristiyan dünyasının Türklere karşı yapılan Haçlı Seferleri'nden başarısız çıkmaları misyonerliğin hiyerarşik bir yapı içerisinde kurumsal bir yapıya dönüşmesinde etkili olmuştur. Çünkü Hıristiyan misyonerliği ilk defa karşısında güçlü ve otoriter bir din ve ideoloji bulmuştur. Misyonerlikteki bu kurumlaşma yöntemi, 1220'li yıllarda François d'Assise ile başlamış ve 1310'lu yıllarda da Raymond Lulle ile geliştirilip sistemleştirilmiştir. Lulle, bizzat Arapça ve İslam Felsefesi öğrenerek Müslümanları etkileme ve dinlerinden döndürme çalışmalarında bulunmuştur. O, bu yöntemle başarılı olma şansını görünce "kurumsallaşma" yolunu savunmuş ve bu düşüncesiyle modern misyonerliğin kurumlaşmasının da temellerini atmıştır (Küçük vd., 2017: 477-488; Arslan vd. 2005: 232). Bu sistem içerisinde insanlar sadece Hıristiyanlaştırılmamakta aynı zamanda milli kimlikleri, kültürleri ve dilleriyle de asimile edilmektedir. Yani kurumsallaşma ile insanların sahip olduğu bütün toplumsal değerlerin Hıristiyan kültürüne göre şekillendirilmesinde etkin bir yöntem izlenmiş olacaktır. Öyle ki kurumsallaşma sayesinde misyonerlik faaliyetlerinin yürütüleceği yöreler ve kimseler özenle seçilmektedir. Bu konuda yoksulluğun, sosyal ve siyasal rahatsızlığın veya kaos ortamının yaygın olduğu bölgeler ile toplumda azınlık statüsünde olan ya da kendisini azınlık olarak gören dinsel, mezhepsel veya etnik gruplar tespit edilerek misyonerlik faaliyetinin uygulanmasında bu bölgelere öncelik verilmektedir. (Gündüz, 2002: 54)

Misyonerlik faaliyetlerinin tarihi süreci ve bu süreçte kazanmış olduğu yeni pozisyonlara ilişkin olarak farklı çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Nitekim İslam coğrafyasına yönelik misyonerlik faaliyetleri özellikle XVIII. yüzyıldan itibaren farklı bir ivme kazanmıştır. (Kocabaşoğlu, 1989: 15; Arslan vd., 2005: 233) XIX. yüzyıl ile XX. yüzyılın ilk çeyreği yani emperyalizmin kapitalizme evrildiği bu dönem misyonerlerin altın çağı olarak nitelendirilir. Bu

dönemlerde çeşitli misyonerlik teşkilatlarının özellikle Ortadoğu Müslüman halklarıyla, Ön Asya ve Uzakdoğu'nun Hindistan, Endonezya ve Malezya gibi Müslümanların yoğun yaşadığı çeşitli bölgelerinde Hıristiyanlığın yayılması için çaba sarf ettikleri görülmektedir. Özellikle XIX. yüzyılda Hıristiyan olmayan toplumlar arasında Hıristiyanlığı yaymak için Amerika ve Avrupa ülkelerinde binlerce merkez kurulduğu da yapılan tespitler arasında yer almaktadır.(Gündüz vd., 2002: 36; Arslan vd., 2005: 233) Bu görev için seçilen misyonerler de bu misyoner teşkilatlarınca öngörülen kural ve kaideler bağlamında seçilmekte ve misyonerlik faaliyeti için gerekli olan bilgi ve kazanımlara sahip olacak şekilde kuvvetli bir eğitimden geçirilmektedirler. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Küçük, 2017: 481-485)

Misyonerler, bir ülkeyi kültürel açıdan tamamen yıkmadan, görevlerini tam olarak yerine getirmiş saymazlar. Çünkü misyonerlerin temel görevleri milletin ve devletin tarihî, coğrafi, jeolojik, kültürel, siyasi, ekonomik, psikolojik yapısını incelenmek, zaaflarının tespit edilerek nasıl sömürülebileceği hususunu belirlemektir. Misyonerlerin amaçları, sadece din ve mezheplerini kabul ettirmek değil, aynı zamanda kendi devletlerinin çıkar ve menfaatlerini korumaktır (Erbaş, 2003: 12). Bu anlayış doğrultusunda tarihi süreç içerisinde Hıristiyan misyonerler, sömürgeler elde etmek ve rakip devletleri çökertmek gibi birçok propaganda faaliyetleri yürütmüşlerdir. (Bu propaganda faaliyetleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kuzgun, 1983: 64-66)

B- EVRENSEL BİR DİN OLARAK İSLAM'DA TEBLİĞ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Evrensel karakterli dinlerin inanç sistemlerini yayma stratejilerinden biri de mesajlarının öteki insanlara duyurulması ve onları bu mesajlara tavizsiz iman etmeye davetle gerçekleşir. Bu İslâm'ın tebliğ metotunu ifade eder.

Tebliğ kavramı “b-l-ğ” kökünden türeyip, “ulaşmak” (Yusuf, 12: 22), “sona yaklaşmak” (Bakara, 2: 231, 232), “ulaştırmak” (Azhap, 33: 39) gibi manalara gelir. Terim olarak ise tebliğ, “Peygamberlere Allah'tan (c.c.) gelen vahyin mahsulü olan ilahî hükümlerin hiç birini gizlemeden, eksiltmeden ve ilavede bulunmadan aynısını insanlara bildirmektir (Devellioğlu, 1996: II, 2114; es-Sabuni 2003: 43). Kur'an-ı Kerim'de, "tebliğ" kavramı ile eş anlamlı "davet" kelimesi ise "*İslam'a çağrı*" (Saf, 61: 7), "*imana çağrı*" (Hadîd 57: 8), "*Allah yoluna çağrı*" (Nahl, 16: 125), "*Allah'ın Kitabına çağrı*" (Âl-i İmrân, 3: 23), "*Hakka çağrı*" (Ra'd13, 14), "*Hayra çağrı*" (Âl-i İmrân, 3: 104) anlamlarına gelmektedir.

Tebliğ terim olarak, "*dinî tanımayan/bilmeyen insanlara onu ulaştırmak, onun hakkında doğru ve sağlıklı bilgi sahibi olmalarını sağlamak, akıl ve idraklerine sunarak onların Müslüman olmaları için gayret göstermek*" (Güler, 2006: 15) manasına gelir. Yani tebliğ, İslam inanç esaslarının insanlara ulaştırılmasını ve onların aydınlatılmasını hedefler. Bu anlayış kapsamında Peygamberlerin görevi ise sadece bildirmek ve haber vermektir. Peygamberler tarafından duyurulan ilahi hakikate inanıp inanmama ise insanların kişisel tercihinine ve vicdanlarına bırakılmıştır. İslam'ın iman etme hususundaki bu özgürlükçü ve çağdaş yaklaşımı Kur'an-ı Kerim'de "*Allah'a itaat edin, Peygamber'e itaat edin. Eğer yüz çevirirseniz biliniz ki ona yüklenen sorumluluğun görevi ancak ona ait; size yüklenen sorumluluğun da yalnızca size aittir. Eğer ona itaat ederseniz doğru yola erersiniz. Peygamber'e düşen apaçık bir tebliğdir.*" (Nur, 24: 54) ayetiyle ortaya konulmuştur.

İslâm tebliğ anlayışı, hakikatin önündeki engelleri kaldırıp onu insanlara ulaştırmayı öngörür. Dolayısıyla tebliğ kavramı, duyurma ve bilgilendirme amacını taşımakta olup zorlama, zaafiyetten yararlanma veya baskı kurma gibi olumsuz anlam imajlarından uzaktır. Kur'an-ı Kerim'de bu hususla ilgili "*Artık sen öğüt ver! Sen ancak bir öğüt vericisin. Sen onlar üzerinde bir zorba değilsin.*" (Ğâşiye, 88: 21-22) buyrulur tebliğ anlayışında baskı ve zorlamaya yer

verilemeyeceği, bu hususun kişinin kendi iradesine bırakıldığı vurgulanmaktadır. Ayrıca peygamberlerdeki bu tebliğ görevi daha sonra aynı hassasiyetle ümmet tarafından üstlenilmiştir.

Tebliğ faaliyetinde üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise *cihaddır*. Geniş bir anlam yelpazesine sahip olan cihad kavramının Müslümanlar tarafından ağırlıklı olarak Allah yolunda savaşmak anlamında kullanılması kelimenin diğer anlamlarının geri planda kalmasına sebep olmuştur. Oysa Hz. Peygamber hadislerinde anne ve babaya bakmak (Buhari, “Edeb” 3), zulme karşı durmak (Tirmizi, “Fiten”, 13) ve nefisle mücadele etmek Tirmizi, “Fezailü'l-Cihad”, 2) gibi davranışları cihad olarak ifade etmiştir. Müslüman olmayanlar tarafından cihad anlayışı, zorla ve baskıyla tebliğ etme veya kabul ettirme gibi ifade edilse de bu yanlış bir düşüncedir. Cihad anlayışının özünde insanları Müslümanlaştırmak anlamında bir baskı ve şiddet unsuru yer almayıp, tevhid inancının özgürlükçü ortamını sağlamak ve İslam’ın insanlara ulaştırılması için gösterilmesi gereken çaba bulunmaktadır. Nitekim bu hususta Kur’an-ı Kerim de “*Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda sizde savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez*” buyrulmaktadır. (Bakara, 2: 190). Ayrıca cihad kavramını gramatik olarak değerlendirdiğimizde bile bu kavramın saldırgan değil savunma amaçlı bir kavram olduğu görülecektir. Çünkü cihad kavramıyla zorla İslam’ı kabul ettirme söylemi arasında hiçbir illiyet bağı da yoktur. Nitekim Hz. Muhammed döneminde vuku bulmuş olan savaşlar incelendiğinde bu savaşların her birisinin savunma savaşı olduğu, asla saldırı savaşı olmadığı görülecektir. Zaten zorlama ile bir insanın Müslüman edilmesi İslam inancı açısından makbul de değildir. Nitekim İslam inancında ikrahla gerçekleştirilen bir iman kişinin kurtuluşuna vesile olmamaktadır. Bu nedenle cihadı İslam’ın zorla insanları teslim olmaya mahkûm ettiği şeklindeki bir algı Hıristiyanlıktaki “*herkesle herşey olma*” (I. Korintliler, 9: 19-22) prensibinin manüplasyonundan başka bir şey değildir. ,

İslâm’da iman etmenin özü Kur’an’da “*Dinde zorlama yoktur*” (Bakara, 2: 256); “*Sizin dininiz size benim dinim banadır*” (Kâfirûn, 109: 6) âyetlerinde belirtildiği gibi ihlâs ve samimiyet esasına dayanır. Tarihin belli dönemlerinde Müslümanlar baskı ve zulme maruz kalmışlardır. Nitekim İslâm’ın ilk dönemlerinde Müslümanların, bu baskı ve zulümden dolayı vatanlarını terk edip Habeşistan’a ve Mekke’den Medine’ye hicret etmek zorunda kalmaları bunun en somut örneğidir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Osman Keskiöglü, 1997: 87, 181 vd.). İşte İslam dinî, Müslümanlara karşı yapılan zulmü önlemek ve insanların tebliğe yönelmesinin özgürlükçü ortamını sağlamak amacıyla cihad yapılmasına izin vermiştir (Güler, 2006: 14). Nitekim bu hususta Kur’an-ı Kerim “*Kendilerine savaş açılan Müslümanlara zulme uğramaları sebebiyle cihad için izin verildi. Şüphe yok ki Allah’ın onlara yardım etmeye gücü yeter. Onlar, haksız yere sırf “Rabbimiz Allah’tır” demelerinden dolayı yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah’ın, insanların bir kısmını bir kısmıyla defetmesi olmasaydı, içlerinde Allah’ın adı çok anılan manastırlar, Kiliseler, Havralar ve Mescitler muhakkak yerle bir edilirdi. Şüphesiz ki Allah kendi dinine yardım edene muhakkak yardım eder. Şüphesiz ki Allah çok kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir.*” (Hac, 22: 39-40) âyetiyle cihad anlayışı ile ilgili tavrını ortaya koymuştur. Âyette Müslümanların, İslâm inançlarını savaşarak yayması veya kabul ettirmesi yönünde bir cihada izin verilmediği görülür. Aksine Müslümanların sahip oldukları dinî ve toplumsal haklarını korumaları için cihada ruhsat verilmiştir.

İslâm’ın tebliğ anlayışından dolayı uzun süre Müslüman egemenliğinde kalmasına rağmen Hintliler, Hinduizm kimliğinden soyutlanmamıştır. Yine bu nedenle, yüzyıllarca Osmanlı egemenliğinde kalmasına rağmen Balkanlar, Yunanistan, Ege adaları ve diğer bölgeler, Hıristiyan kimliğini kaybetmemiştir. Zira Müslümanlar, egemenlikleri altında yaşayan bu gayrimüslim insanlara, İslâm’ı tebliğ etmekle birlikte, geniş bir hoşgörü ve inançlarına saygı göstermişler, onları Müslümanlaşmaları hususunda hiçbir zaman zorlamamışlardır (Gündüz, 2014: 19).

Turkish Studies

C- “İSLAMÎ TEBLİĞ” VE “HİRİSTİYAN MİSYONERLİK” KAVRAMLARININ ANALİZİ

Belli bir plan ve program dâhilinde diğer din mensuplarını kendi inancına kazandırmayı amaçlayan misyonerlik faaliyeti özellikle Hıristiyanlığın yayılcı (misyonerlik) anlayışıyla özdeşleşmiştir. Hıristiyanlıktaki misyonerlik anlayışı bu özelliğiyle İslam tebliğ metodundan tamamen farklı anlama ve yapıya sahip olduğu görülür. Tebliğ anlayışında İslam dinî safiyane bir tarzda insanlara anlatılmakta, bu öğretiyi kabul edip etmeme noktasında insanlara özgür bir ortam bırakılmaktadır. Oysa misyonerlik anlayışında adeta bir ajan karakterine sahip misyonerler tarafından belli bir plan ve program dâhilinde her türlü zaafiyetten istifade ederek insanlara Hıristiyanlık inancı benimsetilmeye çalışılmaktadır.

Pavlus sonrası süreçte Hıristiyanlıktaki misyonerlik anlayışının İslam’ın tebliğ anlayışının birbiriyle tamamen farklı olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Zira Hıristiyanlıkta Pavlus’un öğretilerinde ya da Pavlus’a isnad edilen bazı metinlerde temel ahlaki ilkelerden tutarlılık ve çelişmezlik gibi hassasiyetlerin dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim yukarıda da arzedildiği üzere Pavlus insanları kendi safına çekebilmek için “*herkesle herşey olmak*” (I. Korintlilere Mektup, 9: 19-22) metodunu teolojize ederek dinleştirmiştir. Oysa vahiy kaynaklı dinlerin temel ilke doğruluk, dürüstlük ve ahlaklılık prensipleridir. Nitekim İslam iman-eylem ilişkisini özellikle sosyal ilişkilerde temel prensip olarak kabul etmekte hatta “*festekim kemâ umirte*” (Hûd, 11: 112) “*emrolunduğun gibi dosdoğru ol*” prensibini esas alınmaktadır. Dolayısıyla insanları kazanabilmek için “*herkesle her şey olan*” (I. Korintlilere Mektup, 9: 19-22) bir misyonerlik anlayışıyla; “*emrolunduğun gibi dosdoğru ol*” (Hûd, 11: 112) buyuran İslam’ın tebliğ anlayışının birbirine tamamen iki zıt kutup olduğu görülmektedir.

Hıristiyan misyonerlik anlayışı Haçlı savaşları sonrasında elde edilen başarısızlığın da etkisiyle kurumsal bir yapıya kavuşarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu kurumsal yapısıyla misyonerlik, insanları Hıristiyanlaştırmanın yanında milli kimlik ve kültürel açıdan asimile etme faaliyetlerinde bulunmuştur. İslam dünyasında zaman zaman tebliğ faaliyetlerinde bir teşkilatlanmaya teşebbüs edilse de bu teşebbüste sürekli ve yaygın bir organizasyon sağlanamamış, özellikle İslam devletleri arasındaki mücadele ve rekabetler buna engel olmuştur. İslamiyet’in yayılması “ulaştırmak ve duyurmak” anlamı ve anlayışı doğrultusunda tebliğ faaliyetleriyle kendiliğinden gerçekleşmiştir. Birçok fert ve millet İslam’ı arayarak, araştırarak ve anlayarak kabul etmiştir.

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki misyonerlik faaliyetiyle insanlar Hıristiyanlaştırılmakla ve kültürel yönden asimile edilmekle bırakılmamakta, aynı zamanda sahip oldukları kendi topraklarında sömürge konumuna sokulmaktadır (Kuzgun, 1983: 65; Gündüz, 2002: 51). Oysa gerek Hz. Muhammed döneminde gerekse ondan sonraki dönemlerde yapılan tebliğ faaliyetlerinin hiçbirinde maddi menfaat ve sömürge amacının olmadığı görülür. Bunun en güzel örneği olarak Hz. Muhammed’in İslam’ı tebliğ ettiği esnada müşrik Arapların ona gelerek “Ey Muhammed! Eğer mal istiyorsan mal verelim, krallık istiyorsan krallık verelim. Yeter ki sen bizim dinimize dokunma” demeleri üzerine Hz. Muhammed “Vallahi bir elime ayı, öbür elime güneşi verseniz siz iman etmedikçe ben bu işten vazgeçmem” diye cevap vermesini gösterebiliriz. (Hişam, 1936: 285; Kuzgun, 1983: 63) Zira İslam’a göre yaşam hakkı, inanç hürriyeti, can ve mal hürriyeti insanın sahip olduğu temel hak ve hürriyetlerin başında gelmektedir.

SONUÇ

Evrensel dinler, müntesiplerine bir takım kurtuluş öğretileri sunmuşlardır. Farklı inanç mensubu insanlara ise bu kurtuluş öğretilerini ulaştırmak ve onların bu kurtuluş öğretilerine uymalarını sağlamak için farklı yöntemlere başvurmuşlardır. Bu yöntemlerin en önemlileri

Hıristiyanların kullandığı misyonerlik ve Müslümanların kullandığı tebliğ metotlarıdır. Misyonerlik kavramının temelinde yatan mana, dinlerin mesaj ve öğretilerini diğer din mensuplarına bildirmek, ulaştırmak ve haberdar etmektir. Fakat tarihi süreç içerisinde Hıristiyanlıktaki misyonerlik kavramı anlam kaymasına uğramıştır. Bu anlam değişimiyle misyonerlik artık dinsel öğretileri bildirmek, ulaştırmak ve haber vermektense ziyade “zorlama ve aldatma” anlayışı kapsamında her türlü anormal koşulları (deprem, hastalık, işsizlik ve yoksulluk gibi) kullanarak diğer din mensuplarının bu öğretileri kabul etmesi için faaliyet göstermiştir. Ayrıca misyonerlik, faaliyet gösterdiği ülke insanların dinini değiştirmenin yanında onları köleleştirmek, kültürlerini asimile etmek, hatta ülkelerini sömürmek ve parçalamak gibi gayeleri de taşımaktadır. Ayrıca misyonerler, bu amaçlarını gerçekleştirmek için birçok misyoner teşkilatları kurmuş ve belli bir plan ve program dâhilinde çalışmalarını yürütmüşlerdir. Şunu da ifade etmek gerekir ki günümüz Hıristiyan misyonerliği Havariler dönemi hariç Pavlus ve sonrasındaki çalışmalar ve uygulamalarla başlayıp Haçlı Seferlerinin sona ermesine kadar geçen dönemde bugünkü çehresini kazanmıştır.

İslam dinî ise öğretilerini insanlara ulaştırmada tebliğ metodunu esas almıştır. Yani öğretilerini safiyane ve şeffaf bir tarzda insanlara açıklamış ve duyurmuştur. Tebliğ anlayışı, farklı inanç mensubu kişileri zorla ve baskıyla Müslümanlaştırmak gayesi gütmeyip, onların bu öğretileri kabul edip etmemesini kendi iradesine bırakma esasına dayanmaktadır. Öyle ki tarihi süreçte Müslüman devletler hâkimiyeti altına aldığı bölge insanların inançları yanında milli kimlikleri, dilleri ve kültürlerini korumuş ve hiçbir zaman onların özgürlük alanlarını kısıtlamamıştır.

Açıklamaya çalıştığımız Hıristiyan misyonerlik anlayışının özellikle dinî, sosyo-kültürel ve ekonomik alandaki yıkıcı faaliyetlerine karşı İslam dünyasına tedbir alma noktasında büyük sorumluluklar düşmektedir. Öncelikle toplumun en temel birimi olan aileden başlamak üzere din ve eğitim kurumlarında misyonerlik faaliyetleri hakkında insanlara gerekli bilgiler verilerek eğitilmelidir. Özellikle misyonerliğin kullandığı inkültürasyon yöntemi karşısında kültürel yozlaşmanın önüne geçmek amacıyla çocuklarımız ve gençlerimiz bilgilendirilmelidir. Ayrıca onlara dini, milli ve kültürel değerlerimizin önemi anlatılarak milli bir şuur kazandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aleaz, K. P. (2011). The Theology of Inculturation Re-examined. *Asia Journal of Theology*, Vol. 25, Issue 2, Oct 2011, ss. 228-249.
- Arslan, Hulusi ve Abat, Ruhi (2005). Misyonerlerin Allah İnancına Yönelik Yayıdıkları İddialar. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, V (2005), Sayı: 3, ss. 231-261.
- Aydın, Mahmut (2005). Evanjelik Hıristiyanlığın Misyon Yöntemleri ve Türkiye'deki Yansımaları. *Dinler Tarihi Araştırmaları V (Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye'de Misyonerlik, Sempozyum, 01-02 Ekim 2005, Ankara)*, ss. 49-68.
- Baer, Hans A. (1998). Evangelicalism. *Encyclopedia of Religion and Society*. (Ed. William H. Swatos Jr.). London: Altamira. ss.175-178.
- Bebbington, David W. (1989). Avangelicalism in Modern Britain: A History From The 1730s to The1980s. London and New York: Routledge.
- Demirci, Kürşat (1998). Hinduizm. *İslam Ansiklopedisi*, c. XVIII. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları. ss. 112-116.
- Devellioğlu, Ferit (1996). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, c. 2. Ankara: Aydın Kitabevi.

- Duncan, Graham A. (2014). Inculturation: Adaptation, İnnovation and Reflexivity. An African Christian Perspective, *HTS Teologiese Studies/Theological Studies* 70(1), Pretoria, ss. 1-11.
- Ebu, Muhammed, Abdülmelik, b. Hişam (1936). es-Siretü'n-Nebeviyye, c. 1. Mısır.
- Erbaş, Ali (2003). Hıristiyan Misyonerliğine Genel Bir Bakış. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 7, ss. 1-21.
- Ferguson, D. S. (2001). Kerygma. *Evangelical Dictionary of Theology*. (Ed.Walter A. Elwell). Michigan: Baker Academic. ss. 653-654.
- Flinn, Frank K. (2007). Encyclopedia of Catholicism. New York: Infobase Publishing
- Güler, Zekeriya (2006). Tebliğin Mahiyeti ve Sınırları, *Kutlu Doğum 2003: İslam'ın Güncel Sorunu*. Ankara.
- Günay, Tuncer (2004). Misyoner Örgütleri ve Misyoner Faaliyetleri. Ankara: ATO Yayınevi.
- Gündüz, Şinasi ve Aydın, Mahmut (2002). Misyonerlik. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Gündüz, Şinasi (2002). Misyonerlik, İslam ve Dinsel İfade Özgürlüğü. *Tezkire, Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim Dergisi*, yıl II, sayı 24, Ocak/Şubat 2002, ss. 48-58.
- _____ (2004). Misyonerlerin Çalışma Yöntemleri. *Türkiye'de Misyonerlik faaliyetleri 17-18 Nisan 2004*. ss. 349-376.
- _____ (2014). Misyonerlik ve Hıristiyan Misyonerler. *Misyonerlik Trendleri ve Stratejileri*. (Ed. Süleyman Turan). Ankara: STS Yayınları. ss. 15-56.
- Güngör, Ali İsra (2002). Vatikan Misyon ve Diyalog. Ankara: Alperen Yayıncılık.
- _____ (2002). Kilise'nin Yeni Misyon Anlayışında İnkültürasyon'un Yeri. *AÜİFD*. c. XLIII, sayı I. ss. 271-290.
- _____ (2005). Hıristiyanlıkta Evanjelik Hareket. Ankara: Aziz Andaç Yayınları.
- H. H. Scobie, Charles (2014). Evrensel Hıristiyan Misyonerliğinin Kökeni İsa'mı? Pavlus mu?. *Trendleri ve Stratejileri*. (Ed: Süleyman Turan). Ankara: STS Yayınları.
- Harman, Ömer Faruk (2004). Genel Olarak Misyonerlik. *Türkiye'de Misyonerlik faaliyetleri 17-18 Nisan 2004*, İstanbul, ss.25-38.
- Kılıç, Sami, Altuncu, Abdullah (2017). Yahudilikte Savaş Kuralları ve Savaşla İlgili Yaklaşımlar, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 12(20), ss. 149-166.
- Kitab-ı Mukaddes (2001). İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları.
- Kocabaşoğlu, Uygur (1989). Anadoluda'ki Amerika. İstanbul: Arba Yayınları.
- Kur'an-ı Kerim Meâli (2006). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Küçük, Abdurrahman (2005). Misyonerlik Nedir? (Misyonerlik İle Tebliğ Arasındaki Fark), *Dinler Tarihi Araştırmaları-V*, 01-02 Ekim 2005, Ankara, ss. 19-34.
- Kuzgun, Şaban (1983). Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerliğinin Doğuşu. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1983, sayı: 1, ss. 59-82.
- Küçük, Abdurrahman, Tümer, Günay, Küçük, Mehmet Alparslan (2017). Dinler Tarihi. Ankara: Berikan Yayınevi.

-
- Mac Donald, William (2000). Kutsal Kitap Yorumu. c. I-III. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları.
- Marsden, George M., Svelmoe, William L. (2005). Evangelical and Fundamental Christianity. *Encyclopedia of Religion*. (Ed. Lindsay Jones). Volume V. Michigan: Macmillan Reference USA. ss. 2887-2894.
- Muhammed Ali es-Sabuni (2003). en-Nübüvve ve'l-Enbiya. (Çev. Hanifi Akın). İstanbul: Ahsen Yayınları.
- Muhammed b. İsa Ebu İsa et-Tirmizî (1998). Sünenü't-Tirmizî. (Tahkik Eden: Beşşar Avvad Maruf). c. I-VI. Beyrut: Daru'l-Garbi'l-İslâmî.
- Muhammed b. İsmail Ebu Abdullah el-Buhari, Sahihû'l-Buhari (H.1422). Sahihû'l-Buhari. (Tahkik Eden: Muhammed Zuheyr b. Nasir). c. I-IX. Beyrut: Dâru Tavku'n-Necat.
- Polat, Bayram (2008). Evanjelik Bir Hareket Metodist Kilisesi. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Scobie, Charles H. H. (2014). Evrensel Hıristiyan Misyonerliğinin Kökeni İsa'mı? Pavlus mu?. *Trendleri ve Stratejileri*. (Ed: Süleyman Turan). Ankara. ss. 57-76.
- Stackhouse, Max L. (2005). Missionary Activity. *Encyclopedia of Religion*. (Ed. Lindsay Jones). Volume IX. Michigan: Macmillan Reference USA, ss. 6068-6076.
- Tischler, Nancy M. (2006). All Things in the Bible an Encyclopediapf the Biblical World. Volume I. London: Greenwood Press.
- Turan, Süleyman (2006). Misyonerliğin Kurucusu Pavlus. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.